

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2022 m. vasario 9 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Alės Bukaviniienės (pranešėja), Andžej Maciejevski ir Dalios Vasarienės (kolegijos pirmininkė), teismo posėdyje kasacinę rašytinio proceso tvarka išnaginėjo civilinę bylą pagal atsakovės uždarnosios akcinės bendrovės „BankromaX“ kasacinį skundą dėl Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2021 m. kovo 25 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovių uždarnosios akcinės bendrovės „Krašto projektai ir partneriai“ ir uždarnosios akcinės bendrovės „Kontmena“ netiesioginį ieškinį atsakovei uždarajai akcinei bendrovei „BankromaX“ dėl žalos atlyginimo, trečiasis asmuo ieškovių pusėje bankrutuojanti uždaroji akcinė bendrovė „Laugina“, tretieji asmenys atsakovės pusėje uždaroji akcinė draudimo brokerių bendrovė „Colemont draudimo brokeris“, „InterRisk Vienna Insurance Group AAS“ Lietuvos filialas, „AAS BTA Baltic Insurance Company“ filialas Lietuvoje.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl teisės normų, reglamentuojančių netiesioginio ieškinio pareiškimo sąlygas, taip pat civilinės deliktinės atsakomybės sąlygas, aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovės UAB „Kontmena“ ir UAB „Krašto projektai ir partneriai“ pareiškė netiesioginį ieškinį atsakovei UAB „BankromaX“, kuriuo prašė priteisti iš atsakovės trečiajam asmeniui BUAB „Laugina“ 32 886,98 Eur žalos atlyginimo ir procesines palūkanas.
3. Ieškovės nurodė, kad 2016 m. liepos 15 d. trečiajam asmeniui buvo iškelta bankroto byla, bankroto administratoriumi paskirta atsakovė, ši 2018 m. gegužės 24 d. buvo atstatydinta iš pareigų ir paskirtas naujas bankroto administratorius V. R. Ieškovės yra trečiojo asmens kreditorės, bankroto byloje patvirtintas jų bendros 1 112 271,92 Eur sumos finansinis reikalavimas. Trečiasis asmuo, veikdamas per atsakovę, 2016 m. rugsėjo 22 d. priėmė į darbą septynis darbuotojus (sargus), o 2018 m. kovo mėnesį keturis iš jų atleido. Darbo ginčų komisija 2018 m. gegužės 7 d. sprendimais pripažino jų atleidimą iš darbo neteisėtu (nes buvo pažeista atleidimo iš darbo tvarka) ir priteisė jiems iš trečiojo asmens jų vidutinį darbo užmokestį už priverstinės pravaikštos laiką (nuo atleidimo iš darbo dienos iki sprendimų priėmimo dienos) ir už kiekvieną darbo dieną nuo 2018 m. gegužės 8 d. iki darbo ginčų komisijos sprendimų įvykdymo dienos, bet ne ilgiau kaip už vienerius metus. Trečiasis asmuo iš viso sumokėjo darbuotojams 32 886,98 Eur, į šią sumą įeina ir jiems sumokėtas vidutinis darbo užmokestis už atsiskaitymą ne laiku. Ieškovių teigimu, atsakovė nesiėlgė apdairiai ir rūpestingai, kad darbuotojai būtų atleisti iš darbo nepažeidžiant įstatymo reikalavimų, todėl dėl jos neteisėtų veiksmų trečiajam asmeniui ir jo kreditoriams padaryta 32 886,98 Eur žalos. Jeigu nebūtų buvę atsakovės neteisėtų veiksmų, tai trečiajam asmeniui nebūtų kilusi pareiga sumokėti atleistiems darbuotojams 32 886,98 Eur, o ši suma būtų buvusi panaudota kreditorių reikalavimams patenkinti. Ieškovių vertinimu, yra visos būtinosios sąlygos taikyti atsakovei civilinę atsakomybę.
4. Atsakovė teigia, kad nėra vienos iš būtinųjų sąlygų pareikšti netiesioginį ieškinį, t. y. kreditorius turi neabejotiną ir vykdytiną reikalavimo teisę skolininkui. Trečiasis asmuo nėra atsakovės kreditorius, o ji nėra trečiojo asmens skolininkė. Ieškovės tik siekia sukurti trečiajam asmeniui turtinį reikalavimą į atsakovę taikant civilinę atsakomybę ir priteisiant jam iš atsakovės žalos atlyginimą. Vien šiuo pagrindu netiesioginis ieškinytis turi būti atmestas. Be to, trečiasis asmuo turi pakankamai turto (virš 3 mln. Eur vertės), kurį realizavus bankroto procese ieškovių finansiniai reikalavimai gali būti patenkinti, todėl neįrodytas ieškovių, kaip kreditorių, teisių pažeidimas.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

5. Vilniaus miesto apylinkės teismas 2020 m. gruodžio 21 d. sprendimu netiesioginį ieškinį patenkino iš dalies: priteisė trečiajam asmeniui BUAB „Laugina“ iš atsakovės UAB „BankromaX“ 1773,20 Eur žalos atlyginimo ir 6 procentų dydžio metines procesines palūkanas.
6. Teismas nurodė, kad byloje nėra ginčo, jog ieškovės yra trečiojo asmens kreditorės, turinčios neabejotiną ir vykdytiną reikalavimo teisę (jų finansiniai reikalavimai patvirtinti trečiojo asmens bankroto byloje), todėl egzistuoja pirmoji būtinoji sąlyga pareikšti netiesioginį ieškinį. Teismas pažymėjo, kad bankrutuojančios įmonės kreditorius turi teisę reikšti netiesioginį ieškinį, pareiškdamas ieškinį skolininko (bankrutuojančios įmonės) vardu, jei pati bankrutuojanti įmonė (jos bankroto administratorius) savo teisės neįgyvendina.
7. Teismas nesutiko su atsakovės argumentais, kad netiesioginis ieškinytis turi būti atmestas, nes nėra galiojančios ir vykdytinės trečiojo asmens reikalavimo teisės į atsakovę. Teismo vertinimu, ieškovės turi teisę ginti savo interesus ir ginčyti skolininko (trečiojo asmens) bankroto administratorės (atsakovės) atliktus veiksmus, jeigu turi pagrindo manyti, kad tokiais veiksmais padaryta žala jų skolininkui (trečiajam asmeniui), kurio turtinė padėtis turi tiesioginės įtakos ieškovių finansiniams reikalavimams patenkinti. Teismas pažymėjo, kad įstatyme nenustatyta, jog skolininko reikalavimo neabejotinumas būtų patvirtintas teismo sprendimu, todėl kreditorius turi reikšti netiesioginį ieškinį, jei mato, kad skolininkas, paaiškėjus jam padarytos žalos faktui, savo reikalavimo teisės į žalos atlyginimą neįgyvendina. Teismas nurodė, kad, dabartiniam trečiojo asmens bankroto administratoriui nesikreipiant į teismą dėl buvusios bankroto administratorės (atsakovės) veiksmais padarytos žalos atlyginimo, yra pažeidžiami trečiojo asmens kreditorių (ieškovių) interesai.
8. Teismas taip pat nesutiko su atsakovės argumentais, kad ieškovės neturi pagrindo reikšti netiesioginio ieškinio, nes trečiasis asmuo turi pakankamai turto, kurį realizavus bankroto procese bus sudarytos sąlygos atsiskaityti su ieškovėmis, todėl nėra jų teisių pažeidimo. Teismas

nurodė, kad trečiojo asmens bankroto byloje konstatuota, jog jis nuo 2016 m. yra nemokus ir negali vykdyti įsipareigojimų kreditoriams. Todėl, teismo vertinimu, nepasibaigus bankroto procesui, negalima daryti vienareikšmiškos išvados, kad esamu momentu trečiojo asmens turimo turto vertė viršijant įsiskolinimus pavyks visiškai atsiskaityti su visais kreditoriais. Teismas pažymėjo, kad trečiojo asmens turto saugojimo išlaidos priskirtinos prie bankroto administravimo išlaidų, kurios apmokamos pirmiausiai iš bankroto proceso metu gautų visų rūšių lėšų. Tokiu būdu bankroto administravimo išlaidų dydis turi tiesioginės įtakos trečiojo asmens galimybėms patenkinti kreditorių finansinius reikalavimus.

9. Teismas konstatavo, kad ieškovės įrodė visas Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – [CK](#)) 6.68 straipsnyje nustatytas sąlygas pareikšti netiesioginį ieškinį.
10. Teismas nurodė, kad atsakovės neteisėtus veiksmus patvirtina darbo ginčų komisijos sprendimai, kuriais trečiojo asmens darbuotojų atleidimas iš darbo pripažintas neteisėtu. Teismas nustatė, kad atsakovė į bylą pateikė apskaičiavimus, kuriuose nurodyti darbuotojams sumokėtos išmokos jų atleidimo iš darbo dieną ir išmokų dydžiai, kuriuos darbuotojai būtų gavę, jei būtų buvę atleisti iš darbo nepažeidžiant įstatymo nustatytos tvarkos. Iš šių duomenų teismas nustatė, kad nors darbuotojams nebuvo įteikti įspėjimai apie atleidimą iš darbo, jiems buvo išmokėtos didesnės išeitinės išmokos nei tos, kurios būtų buvusios išmokėtos atleidžiant darbuotojus įstatymo nustatytais terminais. Teismas nurodė, kad šių sumų skirtumas (1773,20 Eur) pripažintinas trečiajam asmeniui padaryta žala, kurią lėmė atsakovės neteisėti veiksmai, ir tarp atsakovės neteisėtų veiksmų ir atsiradusios žalos egzistuoja priežastinis ryšys, t. y. dėl neteisėto darbuotojų atleidimo iš darbo trečiasis asmuo turi sumokėti jiems 1773,20 Eur daugiau, nei būtų sumokėjęs, jei jie būtų buvę atleisti iš darbo nepažeidžiant įstatymo reikalavimų. Teismas pažymėjo, kad nėra pagrindo teigti, jog jei darbo ginčų komisijos sprendimai būtų buvę apskūsti ar su darbuotojais būtų buvę tartasi dėl taikos sutarčių sudarymo, rezultatas būtų kitoks.
11. Teismas sutiko su atsakovės argumentais, kad nėra pagrindo visą ieškovių prašomą priteisti sumą (32 886,98 Eur) pripažinti būtent atsakovės neteisėtais veiksmais padaryta žala. Teismas nustatė, kad 2018 m. gegužės 24 d. atsakovė buvo atstatydinta iš bankroto administratoriaus pareigų, todėl neturėjo galimybės imtis aktyvių veiksmų, kad būtų išvengta darbuotojams priteistų sumų didėjimo. Teismo vertinimu, dėl darbo ginčų komisijos sprendimų apskundimo, jų vykdymo ar galimybės sudaryti su darbuotojais taikos sutartis turėjo spręsti naujasis bankroto administratorius ir kreditorių susirinkimas. Teismas pažymėjo, kad byloje nėra duomenų, jog darbo ginčų komisijos sprendimų priėmimo dieną trečiasis asmuo neturėjo lėšų atsiskaityti su darbuotojais, taip pat nėra duomenų apie konkrečias priežastis, lėmusias delsimą su jais atsiskaityti pagal vykdytinus darbo ginčų komisijos sprendimus ir su tuo susijusių sumų skaičiavimą. Teismas padarė išvadą, kad ieškovės neįrodė priežastinio ryšio tarp likusios jų prašomos priteisti sumos (31 113,78 Eur) ir atsakovės neteisėtų veiksmų (neteisėto darbuotojų atleidimo iš darbo), todėl šią ieškinio dalį atmetė.
12. Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnagrinėjusi bylą pagal ieškovių ir atsakovės apeliacinius skundus, 2021 m. kovo 25 d. nutartimi pakeitė pirmosios instancijos teismo sprendimą ir ieškinį patenkino visiškai: priteisė trečiajam asmeniui BUAB „Laugina“ iš atsakovės UAB „BankromaX“ 32 886,98 Eur žalos atlyginimo ir 6 procentų dydžio metines procesines palūkanas.
13. Apeliacinės instancijos teismas sutiko su pirmosios instancijos teismo išvada, kad ieškovės įrodė visas [CK](#) 6.68 straipsnyje nustatytas būtinąsias sąlygas pareikšti netiesioginį ieškinį, papildomai pažymėdamas, jog atsakovė klaidingai interpretuoja šiame straipsnyje nurodytą sąvoką „vykdytina reikalavimo teisė“, o atsakovės samprotavimai apie trečiojo asmens turimą turtą neturi teisinės reikšmės nagrinėjamai bylai.
14. Apeliacinės instancijos teismas konstatavo, kad pats darbo ginčų komisijos sprendimų priėmimo faktas įrodo atsakovės neteisėtus veiksmus ir visas kitas jos deliktinės civilinės atsakomybės sąlygas. Apeliacinės instancijos teismas padarė išvadą, kad ieškinyje turi būti patenkintas visiškai, nes dėl atsakovės neteisėtų veiksmų darbo ginčo komisijos sprendimais darbuotojams priteista suma padidėjo iki 32 886,98 Eur. Apeliacinės instancijos teismo vertinimu, aplinkybė, kad atsakovė buvo atstatydinta iš bankroto administratoriaus pareigų ir neturėjo įgaliojimų veikti trečiojo asmens vardu, savaime nepanaikina jos civilinės atsakomybės dėl trečiajam asmeniui padarytos žalos, jam sumokant darbuotojams vidutinį darbo užmokestį už delsimą laiką su jais atsiskaityti. Apeliacinės instancijos teismas konstatavo, kad byloje įrodytos visos atsakovės civilinės atsakomybės sąlygos ir dėl trečiajam asmeniui padarytos 31 113,78 Eur žalos (darbuotojams sumokėtų palūkanų).
15. Apeliacinės instancijos teismas nesutiko su pirmosios instancijos teismo argumentais, kad dėl darbo ginčų komisijos sprendimų apskundimo, šių sprendimų vykdymo ir galimybės sudaryti su darbuotojais taikos sutartis turėjo spręsti naujasis bankroto administratorius. Apeliacinės instancijos teismas nurodė, kad sprendimų, kuriais buvo konstatuoti būtent atsakovės atlikti neteisėti veiksmai, vykdymas savaime negali būti perkeltas naujam bankroto administratoriui, be to, atsakovė gali inicijuoti kitą procesą, įrodinėdama, jog žala padidėjo dėl kito bankroto administratoriaus kaltės.
16. Apeliacinės instancijos teismas atmetė kaip nepagrįstus atsakovės argumentus, kad Kauno apygardos teismas 2020 m. spalio 22 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. eB2-1832-924/2020 patvirtino trečiojo asmens administravimo išlaidų samatą, į kurią įtraukė ir šioje byloje prašomą priteisti iš atsakovės 32 886,98 Eur sumą, nekonstatavęs jos nepagrįstumo. Apeliacinės instancijos teismas nurodė, kad Kauno apygardos teismas 2020 m. spalio 22 d. nutartyje nespėdė klausimo dėl konkrečių administravimo išlaidų patvirtinimo, o tik nustatė bendrą administravimo išlaidų samatą ir jos ribas.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

17. Kasaciniu skundu atsakovė UAB „BankromaX“ prašo panaikinti apeliacinės instancijos teismo nutartį ir netiesioginį ieškinį atmesti; kasaciniam teismui nusprendus, kad ieškovės įrodė visas netiesioginio ieškinio pareiškimo sąlygas, palikti nepakeistą pirmosios instancijos teismo sprendimą; priteisti iš ieškovių kasaciniame teisme atsakovės patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
 - 17.1. Teismai netinkamai taikė netiesioginį ieškinį reglamentuojantį [CK](#) 6.68 straipsnį ir nukrypo nuo kasacinio teismo praktikos dėl netiesioginio ieškinio pareiškimo sąlygų aiškinimo ir taikymo. Pagal [CK](#) 6.68 straipsnį ir kasacinio teismo praktiką, ieškovui pareiškus netiesioginį ieškinį, teismas pirmiausia turi nustatyti, ar egzistuoja visos netiesioginio ieškinio pareiškimo sąlygos, ir tik nustatęs jų visumą gali jį patenkinti. Teismai nukrypo nuo šios kasacinio teismo praktikos, nes visapusiškai neįvertino visų netiesioginio ieškinio pareiškimo sąlygų ir, nenustatę šių sąlygų visumos, patenkino ieškovių netiesioginį ieškinį.
 - 17.2. Teismai nepagrįstai išplėtė netiesioginio ieškinio sąlygą dėl neabejotinos, galiojančios ir vykdytinios reikalavimo teisės į atsakovę egzistavimo, nes šią sąlygą aiškino remdamiesi ne [CK 6.68 straipsniu](#), o *actio Pauliana* (Pauliano ieškinyje) instituto teisės normomis, todėl nepagrįstai nurodė, kad įstatymas nenustato reikalavimo, jog kreditoriaus reikalavimo neabejotinumas būtų patvirtintas teismo sprendimu. Kasacinio teismo išaiškinta, kad netiesioginis ieškinyje negali būti reikšiamas, kai juo tik siekiama sukurti skolininko reikalavimo teisę trečiajam asmeniui, kuri dar neegzistuoja. Teismai formaliai pripažino, kad trečiasis asmuo neva turi galiojančią, neabejotiną ir egzistuojančią reikalavimo teisę į atsakovę, ignoruodami faktą, jog ieškovės neįrodė egzistuojančios trečiojo asmens reikalavimo teisės į atsakovę. Trečiojo asmens reikalavimo teisę į atsakovę ieškovės susiejo su darbo ginčų komisijos sprendimais priteistos darbuotojams iš trečiojo asmens žalos padidėjimu. Teismai neįvertino aplinkybės, kad šiais sprendimais konstatuota, jog ne atsakovė, o trečiasis asmuo neteisėtai atleido darbuotojus iš darbo, todėl tam, kad žala būtų pripažinta atsakovės veiksmų rezultatu, pirmiausia turėjo būti įrodyta atsakovės civilinė atsakomybė (neteisėti veiksmai, žala, priežastinis ryšys tarp neteisėtų veiksmų ir žalos).

Netiesioginio ieškinio pareiškimo metu atsakovės civilinė atsakomybė trečiajam asmeniui nebuvo įrodyta ir konstatuota. Nagrinėjama atveju netiesioginio ieškinio sąlyga dėl neabejotinos, galiojančios ir vykdytinos reikalavimo teisės į atsakovę neegzistuoja, nes atsakovė nėra trečiojo asmens skolininkė, o trečiasis asmuo nėra jos kreditorius. Tu o atveju, jeigu trečiasis asmuo iš tikrųjų būtų turėjęs vykdytiną turtinę teisę į atsakovę, tai ieškovės būtų reikšusios ieškinį dėl skolos priteisimo, o ne dėl civilinės atsakomybės taikymo ir žalos atlyginimo.

17.3. [CK](#) 6.68 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad pareikšti netiesioginį ieškinį galima skolininkui tapus nemokiam, jam iškėlus bankroto bylą, suėjus prievolių įvykdymo terminui. Tokiais atvejais preziumuojama, kad yra pažeidžiami skolininko kreditoriaus interesai. Kasacinio teismo išaiškinta, kad kreditorius neturės teisės reikšti netiesioginio ieškinio, jeigu jis turi pakankamai turto atsiskaityti su kreditoriumi. Atsakovė, siekdama paneigti pirmiau nurodytą prezumpciją, pateikė į bylą rašytinius įrodymus, patvirtinančius, kad trečiasis asmuo turi virš 3 mln. Eur vertės turto ir kai šis turtas bus realizuotas bankroto procese, jo pakaks ieškovių finansiniams reikalavimams patenkinti. Ieškovės neįrodė ir neįrodinėjo, kad trečiasis asmuo neturi turto jų reikalavimams padengti ir kad bankroto administratorius sąmoningai vengia įvykdyti prievolės ieškovėms, pareikšdamas tiesioginį ieškinį atsakovei. Teismai nepagrįstai konstatavo, kad atsakovės samprotavimai apie trečiojo asmens turimą turtą neturi teisinės reikšmės nagrinėjant šią bylą, ir pažymėjo, jog ieškovės turi reikšti netiesioginį ieškinį, jei mato, kad skolininkas, paaiškęs jam padarytos žalos faktui, savo reikalavimo teisės į žalos atlyginimą neįgyvendina. Atsakovės nuomone, ieškovių netiesioginis ieškinyje turėjo būtų atmestas, nes jos neįrodė visų netiesioginio ieškinio pareiškimo sąlygų.

17.4. Apeliacinės instancijos teismas netinkamai taikė [CK](#) 6.247 straipsnį, reglamentuojantį priežastinį ryšį, ir šiuo klausimu nukrypo nuo kasacinio teismo praktikos. Teismas priežastinį ryšį tarp atsakovės neteisėtų veiksmų ir trečiajam asmeniui padarytos 32 886,98 Eur žalos nustatė remdamasis išimtinai darbo ginčų komisijos priimtais sprendimais, nors juose, priešingai nei nurodyta teismo nutartyje, nėra konstatuoti būtent atsakovės neteisėti veiksmai. Teismas visiškai nevertino esminių kasacinio teismo praktikoje nurodytų kriterijų, reikalingų priežastiniam ryšiui nustatyti. Teismas neįvertino fakto, kad net ir nutačius, jog egzistuoja faktinis priežastinis ryšys, byloje neįrodytas teisinis priežastinis ryšys, nes jis neegzistuoja arba yra pernelyg nutoles nuo atsakovės veiksmų ir atsiradusios žalos. Darbo ginčų komisijos sprendimai priimti, kai atsakovė jau nebuvo trečiojo asmens bankroto administratorė ir neturėjo įgaliojimų veikti jo vardu, atitinkamai ne dėl jos kaltės darbo ginčų komisijos sprendimais priteista suma padidėjo iki 32 886,98 Eur. Ši žala atsirado tik dėl to, kad darbo ginčų komisijos sprendimai nebuvo apskųsti, su darbuotojais nebuvo sudarytos taikos sutartys, jiems nebuvo laiku sumokėtos priteistos sumos, o šiuos veiksmus galėjo atlikti tik naujas bankroto administratorius. Todėl akivaizdu, kad tarp atsakovės veiksmų ir trečiajam asmeniui atsiradusios žalos neegzistuoja teisinis priežastinis ryšys.

17.5. Teismai pažeidė įrodymų vertinimą reglamentuojančias proceso teisės normas. Teismai netinkamai įvertino byloje esančius įrodymus, nepagrįstai ieškovių teiginiams suteikė didesnę įrodomąją reikšmę ir visiškai nevertino atsakovės pateiktų rašytinių įrodymų, patvirtinančių, kad trečiasis asmuo turi pakankamai turto ieškovių finansiniams reikalavimams patenkinti. Nagrinėdamas netiesioginį ieškinį, teismas turi nustatyti, ar skolininko turto pakaks kreditoriaus finansiniam reikalavimui patenkinti. Jeigu teismai būtų įvertinę, kokio dydžio turtas priklauso trečiajam asmeniui, ir atsižvelgę į tai, kad vienos iš ieškovių reikalavimas užtikrintas trečiajam asmeniui priklausančio turto hipoteka, tai būtų ieškovių netiesioginį ieškinį atmetę neįrodžius visų [CK](#) 6.68 straipsnyje nustatytų sąlygų jį pareikšti. Apeliacinės instancijos teismas neįvertino aplinkybės, kad šioje byloje ieškovių prašomos priteisti 32 886,98 Eur išlaidos yra priskirtos prie naujo nemokumo administratoriaus V. R. administravimo laikotarpiu patirtų administravimo išlaidų.

18. Ieškovės UAB „Kontmena“ ir UAB „Krašto projektai ir partneriai“ atsiliepimu į kasacinį skundą prašo kasacinį skundą atmesti. Atsiliepime nurodomi šie argumentai:

18.1. Įsiteisėjusia Vilniaus apygardos teismo 2020 m. spalio 12 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. e2A-1464-275/2020, kurioje buvo išnagrinėtas ieškovės UAB „Krašto projektai ir partneriai“ ieškinyje atsakovei UAB „BankromaX“ dėl žalos atlyginimo, buvo išspręstas klausimas dėl ieškovės reikalavimo teisės pareikšti skolininkės BUAB „Laugina“ vardu netiesioginį ieškinį atsakovei. Teismas nutartyje nurodė, kad ieškovė turi teisę ginčyti skolininkės nemokumo administratorės (atsakovės) atliktus veiksmus; įstatymas neįtvirtina reikalavimo, kad kreditoriaus reikalavimo neabejotinumas būtų patvirtintas teismo sprendimu, todėl, teismo vertinimu, ieškovė turi neabejotiną ir galiojančią teisę reikšti netiesioginį ieškinį.

18.2. Ieškovių nuomone, byloje įrodytos visos būtinosios netiesioginio ieškinio pareiškimo sąlygos. Trečiasis asmuo BUAB „Laugina“ turi neabejotiną ir galiojančią reikalavimo teisę į atsakovę UAB „BankromaX“, dėl to atitinkamai ieškovės, kaip trečiojo asmens kreditorės, turi teisę reikšti netiesioginį ieškinį savo skolininkui. Atsakovė neteisingai aiškina [CK](#) 6.68 straipsnyje nurodytą sąvoką „vykdytina reikalavimo teisė“ ir siekia eliminuoti vienintelį veiksmingą kreditorių teisių gynimo būdą, kai skolininkės nemokumo administratorius nesiima jokių veiksmų jos teisėms apginti.

18.3. Atsakovė nepagrįstai nurodo, kad ieškovės turėjo įrodyti, jog trečiasis asmuo neturi pakankamai turto atsiskaityti su kreditoriais. Ieškovės objektyviai negalėtų įrodyti, kad trečiasis asmuo turi pakankamai turto jų finansiniams reikalavimams patenkinti, nes šią aplinkybę jos neigia. Tai galėtų įrodyti atsakovė, tačiau jos į bylą pateikti penkerių metų senumo rašytiniai įrodymai nepatvirtina realios trečiojo asmens turimo turto vertės. Reali turto vertė gali paaiškėti tik jį realizavus, o įvertinus tai, kad reikalavimams dėl žalos atlyginimo taikomas sutrumpintas ieškinio senaties terminas, laukti turto pardavimo (kai jis dar net nepradėtas realizuoti) tam, kad būtų galima įsitikinti, ar gautomis lėšomis galės būti patenkinti visi kreditorių finansiniai reikalavimai (taip bankroto byloje praktiškai niekada nebūna), nėra tinkamas veikimo būdas. Galiausiai, nepriklausomai nuo to, už kiek bus parduotas trečiojo asmens turtas, atsakovė padarė trečiajam asmeniui žalos. Šiuo atveju atsakovė nori išvengti padarytos žalos atlyginimo, iš esmės teigdama, kad žala nėra reikšminga, nes trečiasis asmuo turi daug turto, o tai prieštarauja [CK](#) 1.5 straipsnyje įtvirtintiems teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principams. Be to, trečiojo asmens turto vertės nustatymas yra bankroto bylos dalykas.

18.4. Priežastinio ryšio nustatymas yra fakto klausimas, todėl negali būti kasacijos objektas, jei teismas jį nustatė pagal byloje esančius įrodymus ir faktus. Šiuo atveju, jei nebūtų buvę neteisėtų atsakovės veiksmų (darbuotojų neteisėto atleidimo), nebūtų ir žalos. Net jei atsakovė ir nebūtų atstatydinta iš bankroto administratoriaus pareigų ir net jei trečiasis asmuo būtų apskundęs darbo ginčų komisijos sprendimus, tai dar nereiškia, kad sprendimai būtų buvę panaikinti, o jei ir nebūtų buvę panaikinti, tai reikštų tik žalos padidėjimą, nes teismo procesas būtų užtrukęs ne mažiau kaip vienerius metus, o tai reiskia lygiai tokių pačių sumų už delsimą laiku atsiskaityti su darbuotojais skaičiavimą ir papildomai dar bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.

18.5. Atsakovės nurodyta kasacinio teismo praktika neturi būti taikoma, nes skiriasi kasacinio teismo išnagrinėtų bylų ir šios bylos faktinės aplinkybės. Ieškovių nuomone, nagrinėjama atveju aktuali kasacinio teismo praktika dėl *actio Pauliana* ginčų, kiek tai susiję su žalos atsiradimo momentu. Kasacinis teismas pripažino kreditoriaus teisę reikšti *actio Pauliana* ir nesant įsiteisėjusio teismo sprendimo dėl pačios reikalavimo teisės (esmės). Ieškovių nuomone, analogiška situacija yra ir šioje byloje – reikalavimo teisė, kurios pagrindu reikiama netiesioginis ieškinyje, nebūtinai turi būti vykdoma priimančiam teismo sprendimą dėl žalos atlyginimo.

18.6. Atsakovės argumentai dėl Kauno apygardos teismo 2020 m. spalio 22 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. eB2-1832-924/2020](#), priimtos trečiojo asmens administravimo išlaidų sąmatos klausimu, nesusiję su nagrinėjama byla.

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl netiesioginio ieškinio sampratos ir būtinųjų sąlygų jį pareikšti

19. [CK 6.68 straipsnio](#) 1 dalyje nustatyta, kad kreditorius, turintis neabejotiną ir vykdytiną reikalavimo teisę skolininkui, turi teisę priverstinai įgyvendinti skolininko teises pareikšdamas ieškinį skolininko vardu, jeigu skolininkas pats šių teisių neįgyvendina arba atsisako tai daryti ir dėl to pažeidžia kreditoriaus interesus (netiesioginis ieškinys). Šio straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad pareikšti netiesioginį ieškinį galima tik tais atvejais, kai kreditoriui būtina apsaugoti savo teises (skolininkas tapo nemokus, jam iškelta bankroto byla ir kitais ypatingais atvejais) ir kai iki ieškinio pareiškimo yra suėjęs prievolių įvykdymo terminas.
20. Netiesioginis ieškinys yra toks ieškinys, kurį kreditorius, manydamas esant [CK 6.68](#) straipsnyje nustatytas sąlygas, pareiškia už savo skolininką, kuris neįgyvendina turimų reikalavimų savo skolininkui. Netiesioginio ieškinio instituto tikslas – apsaugoti kreditorių nuo nesąžiningo skolininko veiksmų tais atvejais, kai skolininkas yra nesuinteresuotas savo subjektinės teisės įgyvendinimu dėl to, kad kreditorius į prisiteistą turtą nukreips savo reikalavimų patenkinimą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. gruodžio 7 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-520/2012](#)).
21. Kasacinio teismo išaiškinta, kad netiesioginį ieškinį pareikšti galima tik esant visoms būtinosioms įstatymo nustatytoms sąlygoms. Pirmą, kreditorius turi turėti neabejotiną ir vykdytiną reikalavimo teisę, t. y. skolininko prievolė kreditoriui turi būti galiojanti, nepasibaigusi įstatyme nustatytais prievolės pasibaigimo pagrindais, negali būti ginčijama netiesioginio ieškinio pareiškimo metu ir turi būti suėjęs prievolės įvykdymo terminas. Antra, skolininkas privalo turėti tam tikrą turtinę teisę, kurios neįgyvendina ar atsisako ją įgyvendinti, t. y. delsia įgyvendinti šią savo teisę, nerodo iniciatyvos, piktybiškai vengia tai daryti, pasirenka netinkamus savo teisės įgyvendinimo būdus ir pan. Trečia, skolininko turtinė teisė, kurios jis neįgyvendina, taip pat turi būti neabejotina, galiojanti ir vykdytina, t. y. kreditoriaus skolininko skolininkas turi pareigą vykdyti savo prievolę. Ketvirta, tokiu skolininko neveikimu ar atsisakymu veikti pažeidžiami kreditoriaus interesai, t. y. kreditoriui būtina apsaugoti savo teises (skolininkas tapo nemokus ar nepakankamai mokus, jam iškelta bankroto byla ir kitais ypatingais atvejais ([CK 6.68 straipsnio](#) 2 dalis)). Kreditorius neturės teisės reikšti netiesioginį ieškinį, jei skolininkas turi pakankamai turto reikalavimui patenkinti. Be to, jis taip pat neturi teisės netiesioginiu ieškiniu reikalauti įgyvendinti su skolininko asmeniu susijusių teisių (pvz., teisės į neturtinės žalos atlyginimą, išlaikymą, žalos, padarytos sužalojant sveikatą, atlyginimą ir pan.) ([CK 6.68 straipsnio](#) 3 dalis). Nesant nors vienos šių sąlygų, netiesioginis ieškinys negalimas (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 5 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-50-403/2020 28 punktą ir jame nurodytą kasacinio teismo praktiką).
22. Šioje byloje ieškovės UAB „Kontmena“ ir UAB „Krašto projektai ir partneriai“ (trečiojo asmens BUAB „Laugina“ kreditorės) pareiškė netiesioginį ieškinį trečiojo asmens vardu, prašydamos priteisti jam iš atsakovės UAB „BankromaX“ (buvusi trečiojo asmens bankroto administratorė) 32 886,98 Eur žalos atlyginimo, kuri atsirado dėl to, kad atsakovė neteisėtai atleido iš darbo trečiojo asmens darbuotojus ir dėl to trečiasis asmuo turėjo jiems sumokėti darbo ginčų komisijos sprendimais priteistas kompensacijas ir vidutinį darbo užmokestį už delsimą su jais atsiskaityti; trečiasis asmuo iš viso sumokėjo 32 886,98 Eur sumą, kuri galėjo būti panaudota ieškovių finansiniams reikalavimams patenkinti. Ieškovės nurodė, kad nei trečiasis asmuo, nei jo dabartinis nemokumo administratorius nesiima jokių priemonių pirmiau nurodytai sumai išieškoti iš atsakovės. Atsakovė, atsikirsdama į ieškinį, nurodė, kad ieškovės neįrodė visų netiesioginio ieškinio pareiškimo sąlygų, o būtent – trečiojo asmens neabejotinos ir vykdytinės reikalavimo teisės į atsakovę, todėl netiesioginis ieškinys negali būti tenkinamas.
23. Bylą nagrinėję teismai padarė išvadą, kad ieškovės turėjo teisę pareikšti atsakovei netiesioginį ieškinį trečiojo asmens vardu, nes toks jų, kaip kreditorių, pažeistų teisių gynimo būdas įtvirtintas [CK 6.68](#) straipsnyje ir atitinka kasacinio teismo praktiką. Teismai nurodė, kad ieškovės turi teisę ginti savo interesus ir ginčyti skolininko bankroto administratoriaus atliktus veiksmus, jeigu turi pagrindo manyti, kad tokiais veiksmais yra padaryta žala ieškovių skolininkui, kurio turtinė padėtis turi tiesioginės įtakos jų finansiniams reikalavimams patenkinti. Teismai pažymėjo, kad įstatymas nenustato reikalavimo, jog kreditoriaus skolininko reikalavimo neabejotinumas būtų patvirtintas teismo sprendimu, todėl kreditorius turi teisę reikšti netiesioginį ieškinį, jei mato, kad skolininkas, paaiškėjęs jam padarytos žalos faktui, savo reikalavimo teisės į žalos atlyginimą neįgyvendina. Teismai konstatavo, kad ieškovės įrodė visas [CK 6.68](#) straipsnyje įtvirtintas būtinąsias sąlygas pareikšti netiesioginį ieškinį.
24. Kasaciniame skunde atsakovė UAB „BankromaX“ nurodo, kad teismai, netinkamai aiškindami ir taikydami [CK 6.68](#) straipsnį bei nukrypdami nuo kasacinio teismo praktikos, padarė nepagrįstą išvadą, kad trečiasis asmuo BUAB „Laugina“ turi galiojančią, neabejotiną ir vykdytiną reikalavimo teisę į atsakovę. Šiuo atveju atsakovė nėra trečiojo asmens skolininkė, o jis nėra jos kreditorius, ieškovės tik siekia sukurti trečiajam asmeniui turtinį reikalavimą į atsakovę taikant civilinę atsakomybę ir priteisiant jam iš atsakovės žalos atlyginimą. Teisėjų kolegija atmeta šiuos kasacinio skundo argumentus kaip nepagrįstus.
25. Byloje nustatyta ir dėl to nėra ginčo, kad ieškovės yra trečiojo asmens kreditorės, jų finansiniai reikalavimai patvirtinti trečiojo asmens bankroto byloje, taigi, jos turi neabejotiną ir vykdytiną reikalavimo teisę į savo skolininką; byloje taip pat nustatyta, kad trečiasis asmuo sumokėjo darbuotojams jiems darbo ginčų komisijos sprendimais priteistas išmokas, iš viso 32 886,98 Eur; byloje nėra ginčo ir dėl aplinkybės, kad trečiasis asmuo (skolininkas) ir jo dabartinis nemokumo administratorius nesiima ir neketina imtis jokių veiksmų pirmiau nurodytai sumai išieškoti iš atsakovės, o trečiasis asmuo šios sumos nelaiko jai padaryta žala, nes dabartinis jo nemokumo administratorius ginčo sumą įtraukė į administravimo išlaidų sąmatą. Taigi ginčas šiuo atveju kyla tik dėl aplinkybės, ar ieškovių skolininkas trečiasis asmuo BUAB „Laugina“ turi neabejotiną ir vykdytiną reikalavimo teisę į savo skolininkę – atsakovę UAB „BankromaX“.
26. Atsakovė, teigdama, kad trečiasis asmuo neturi neabejotinos, galiojančios ir vykdytinės reikalavimo teisės į ją, remiasi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. gegužės 5 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. 3K-3-254/2014, kurioje kasacinis teismas išaiškino, kad netiesioginis ieškinys negali būti reikšiamas, kai juo tik siekiama sukurti skolininko reikalavimo teisę trečiajam asmeniui, kuri dar neegzistuoja.
27. Kasacinio teismo praktikoje ne kartą pažymėta, kad teismams sprendžiant bylas precedento galią turi tik tokie ankstesni teismų sprendimai, kurie buvo sukurti analogiškose bylose, t. y. precedentas taikomas tik tose bylose, kurių faktinės aplinkybės yra tapačios arba labai panašios į tos bylos, kurioje buvo sukurtas precedentas, faktinės aplinkybės ir kurioms turi būti taikoma ta pati teisė, kaip toje byloje, kurioje buvo sukurtas precedentas. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra ne kartą nurodęs, kad nagrinėdamas bylas teismas teisės normas aiškina ir taiko ne *a priori* (iš anksto; nepatikrinus), o konkrečioje byloje, atsizvelgdamas į konkrečios bylos faktines aplinkybes ir šias siedamas su taikytina teisės norma (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. balandžio 23 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-245-219/2015 ir joje nurodytą praktiką).
28. Teisėjų kolegija nusprendžia, kad atsakovės pirmiau nurodyta kasacinio teismo nutartimi negalima remtis kaip precedentu, nes bylą faktinės aplinkybės yra skirtingos. Kasacinio teismo išnagrinėtoje byloje buvo sprendžiamas ginčas, kai ieškiniu buvo prašoma pripažinti negaliojančiu papildomą susitarimą prie kredito sutarties ir tik po to konstatuoti skolininko reikalavimo teisę, o nagrinėjamoje byloje kita situacija – darbo ginčų komisijos sprendimais jau buvo konstatuotas darbuotojų neteisėtas atleidimas iš darbo ir iš trečiojo asmens jiems priteistos atitinkamos kompensacijos. Teisėjų kolegija pažymi, kad darbo ginčų komisijos sprendimas yra vykdomasis dokumentas, vykdomas Lietuvos Respublikos

civilinio proceso kodekso (toliau – ir [CPK](#)) nustatyta tvarka (Lietuvos Respublikos darbo kodekso 230 straipsnio 2 dalis).

29. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad kai kreditoriaus reikalavimo teisė kildinama iš delikto, žalos atlyginimo momentas nustatytinas taikant deliktinę atsakomybę reglamentuojančias [CK](#) normas, pagal kurias žalos atlyginimo prievolė siejama su jos padarymo (atskirais atvejais – atsiradimo, jeigu žala atsiranda vėliau, nei ji padaroma) momentu, todėl laikytina, jog skolininko prievolė atlyginti žalą atsiranda nuo žalos padarymo momento, o teismo sprendimas priteisti žalos atlyginimą – tai tik kreditoriaus teisės apgynimas, o ne reikalavimo teisės atsiradimo pagrindas (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2012 m. lapkričio 6 d. nutarimą civilinėje byloje Nr. 3K-P-311/2012 ir jame nurodytą kasacinio teismo praktiką). Atsižvelgdama į nurodytą kasacinio teismo praktiką, teisėjų kolegija daro išvadą, kad šiuo atveju trečiojo asmens neabejotinos, galiojančios ir vykdytinos reikalavimo teisės į atsakovę nebūtina konstatuoti teismo sprendimu ar kitu vykdytinu dokumentu. Priešingu atveju susidarytų situacija, kai ieškovių skolininkui trečiajam asmeniui BUAB „Laugina“ vengiant prisiteisti žalos atlyginimą iš atsakovės UAB „BankromaX“ ir nusprendus, kad ieškovės negali pareikšti netiesioginio ieškinio, liktų neapginti ieškovių, kaip kreditorių, interesai, o žalą padariusi atsakovė nepagrįstai išvengtų civilinės atsakomybės. Todėl nėra pagrindo sutikti su kasacinio skundo argumentu, kad reikalavimo teisė į skolininką atsiranda tik nuo teismo sprendimo, kuriuo patvirtinamas žalos padarymo faktas, priėmimo.
30. Apibendrinama išdėstytus argumentus, teisėjų kolegija konstatuoja, kad teismui pagrįstai nusprendė, jog šiuo atveju skolininko skolininkas turi galiojančią ir vykdytiną reikalavimo teisę į savo skolininką (atsakovę).

Dėl atsakovės UAB „BankromaX“ neteisėtų veiksmų ir žalos padarymo fakto

31. Byloje nustatyta, kad atsakovė UAB „BankromaX“ 2016 m. rugsėjo 22 d. priėmė į darbą septynis darbuotojus (sargus) bendrovės turtui saugoti, o 2018 m. kovo mėnesį keturis darbuotojus atleido. Jie kreipėsi į darbo ginčų komisiją, ši 2018 m. gegužės 7 d. sprendimais pripažino jų atleidimą iš darbo neteisėtu ir priteisė jiems iš trečiojo asmens jų vidutinį darbo užmokestį už priverstinės pravaikštos laiką (nuo atleidimo iš darbo dienos iki darbo ginčų komisijos sprendimų priėmimo dienos) ir vidutinį darbo užmokestį už kiekvieną darbo dieną nuo 2018 m. gegužės 8 d. iki darbo ginčų komisijos sprendimų įvykdymo dienos, bet ne ilgiau kaip už vienerius metus. Ieškovės byloje įrodinėjo, kad dėl atsakovės neteisėtų veiksmų trečiajam asmeniui padaryta 32 886,98 Eur žalos, t. y. suma, kurią jis sumokėjo darbuotojams pagal darbo ginčų komisijos sprendimus.
32. Deliktinė civilinė atsakomybė kyla tik tuomet, kai nustatomos visos civilinės atsakomybės sąlygos: neteisėti veiksmai, žala, priežastinis ryšys ir kaltė, išskyrus atvejus, kai įstatyme nustatyta atsakomybė be kaltės ([CK](#) 6.246–6.250 straipsniai). Sprendžiant dėl deliktinės civilinės atsakomybės, ieškovas privalo įrodyti neteisėtus atsakovo veiksmus, padarytos žalos faktą, jos dydį ir neteisėtų veiksmų bei žalos priežastinį ryšį ([CPK 178 straipsnis](#)) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. lapkričio 25 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-317-378/2020](#), 56 punktas).
33. Bylą nagrinėję teismai padarė išvadą, kad atsakovė UAB „BankromaX“, neteisėtai atleisdama trečiojo asmens darbuotojus iš darbo, pažeidė bendro pobūdžio pareigą elgtis profesionaliai, atidžiai ir rūpestingai, dėl šių jos neteisėtų veiksmų trečiajam asmeniui padaryta žala, nes jis turėjo sumokėti darbuotojams jiems darbo ginčų komisijos sprendimais priteistas kompensacijas, ir tarp atsakovės neteisėtų veiksmų ir trečiajam asmeniui padarytos žalos egzistuoja priežastinis ryšys. Apeliacinės instancijos teismas konstatavo, kad pats darbo ginčų komisijos sprendimų priėmimas parodo, jog atsakovė atliko neteisėtus veiksmus.
34. Kasaciniame skunde atsakovė nesutinka su teismų išvada, kad žala trečiajam asmeniui padaryta dėl jos neteisėtų veiksmų. Atsakovės teigimu, darbo ginčų komisijos sprendimuose nėra konstatuoti būtent jos neteisėti veiksmai, be to, jeigu ir būtų konstatuotas žalos padarymo faktas, tai žalą padarė ne ji, o pati bankrutuojanti įmonė (trečiasis asmuo BUAB „Laugina“). Teisėjų kolegija nesutinka su šiais kasacinio skundo argumentais.
35. Byloje nustatyta, kad trečiojo asmens BUAB „Laugina“ darbuotojai buvo atleisti iš darbo, kai bankrutuojančio trečiojo asmens vadovo funkcijas vykdė bankroto administratorė atsakovė UAB „BankromaX“. Darbo ginčų komisijos sprendimais trečiojo asmens darbuotojų atleidimas iš darbo pripažintas neteisėtu, pažeidžiant įstatymo nustatytą tvarką, ir jiems iš trečiojo asmens priteistas vidutinis darbo užmokestis už priverstinės pravaikštos laiką ir vidutinis darbo užmokestis už delsimą atsiskaityti, jeigu trečiasis asmuo laiku nesumokės jiems priteistų išmokų. Taigi, darbo ginčų komisijos sprendimais jau yra konstatuoti neteisėti veiksmai ir žalos padarymo faktas. Sprendimus dėl darbuotojų atleidimo iš darbo priėmė atsakovė, kaip bankrutuojančios įmonės vadovė, todėl būtent dėl jos neteisėtų veiksmų buvo atleisti iš darbo darbuotojai ir jiems iš trečiojo asmens buvo priteistos atitinkamos išmokos.
36. Teisėjų kolegija nusprendžia, kad byloje nustatytos aplinkybės dėl darbuotojų neteisėto atleidimo iš darbo, jiems priteistų kompensacijų ir bankroto administratoriaus funkcijų bankroto procese suponuoja pagrindą konstatuoti žalos padarymo trečiajam asmeniui faktą ir pripažinti atsakinga už padarytą žalą buvusią trečiojo asmens bankroto administratorę – atsakovę UAB „BankromaX“.

Dėl priežastinio ryšio ir žalos dydžio

37. [CK](#) 6.247 straipsnyje, reglamentuojančiame priežastinį ryšį, nustatyta, kad atlyginami tik tie nuostoliai, kurie susiję su veiksmis (veikimu, neveikimu), nulėmusiais skolininko civilinę atsakomybę tokiu būdu, kad nuostoliai pagal jų ir civilinės atsakomybės prigimtį gali būti laikomi skolininko veiksmų (veikimo, neveikimo) rezultatu.
38. Kasacinio teismo praktikoje išaiškinta, kad faktiniam priežastiniam ryšiui nustatyti taikomas *conditio sine qua non* (būtina sąlyga, be kurios neįmanoma ką nors pradėti) testas, t. y. nustatoma, ar žala būtų atsiradusi, jeigu nebūtų buvę neteisėtų veiksmų. Nustačius faktinį priežastinį ryšį, atitinkamai nustatomas kiekvieno iš asmenų veiksmų ir kilusių padarinių teisinis priežastinis ryšys, t. y. nustatoma, ar nuostoliai pagal jų ir civilinės atsakomybės prigimtį gali būti laikomi skolininko veiksmų (veikimo, neveikimo) rezultatu ([CK 6.247 straipsnis](#)). Taigi, net ir nustačius faktinį priežastinį ryšį, atsakomybė vienam iš asmenų gali būti netaikoma, jeigu nebus nustatytas teisinis priežastinis ryšys (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-59-1075/2020](#), 34 punktas).
39. Kasacinio teismo praktikoje nuosekliai akcentuojama, kad [CK](#) 6.247 straipsnyje įtvirtinta lankstaus priežastinio ryšio samprata. Priežastinio ryšio lankstus taikymas atitinka civilinės atsakomybės tikslą kompensuoti padarytus nuostolius, kurių atsiradimas yra susijęs su veikimu ar neveikimu, dėl kurio šie nuostoliai atsirado (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. spalio 22 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-531/2013](#); 2021 m. kovo 10 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-52-701/2021](#), 41 punktas).
40. Teismai skirtingai nusprendė dėl priežastinio ryšio egzistavimo tarp atsakovės neteisėtų veiksmų ir trečiajam asmeniui padarytos žalos. Pirmosios instancijos teismas padarė išvadą, kad priežastinis ryšys egzistuoja tik dėl dalies trečiajam asmeniui padarytos žalos, kuri laikytina kaip skirtumas tarp trečiojo asmens darbuotojams išmokėtos sumos ir sumos, kuri būtų buvusi jiems išmokėta, jeigu nebūtų buvę atsakovės neteisėtų veiksmų, t. y. dėl 1773,20 Eur žalos. Apeliacinės instancijos teismas laikė, kad priežastinis ryšys egzistuoja ir dėl kitos trečiajam asmeniui padarytos žalos dalies – darbuotojams sumokėtos vidutinio darbo užmokesčio sumos už delsimą su jais atsiskaityti, dėl ko žala padidėjo iki 32 886,98 Eur. Apeliacinės instancijos teismas savo išvadą, kad egzistuoja priežastinis ryšys tarp atsakovės neteisėtų veiksmų ir žalos padidėjimo iki 32 886,98 Eur sumos, grindė tuo, jog trečiajam asmeniui padaryta žala yra atsakovės neteisėtų veiksmų pasekmė, todėl ji

41. Kasaciname skunde atsakovė nurodė, kad apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai konstatavo, jog yra priežastinis ryšys tarp atsakovės neteisėtų veiksmų atleidžiant darbuotojus iš darbo ir trečiajam asmeniui padarytos žalos padidėjimo iki 32 886,98 Eur. Atsakovė teigia, kad ji negali būti atsakinga už visą žalą, nes darbo ginčų komisijos sprendimai buvo priimti tada, kai ji jau nebuvo trečiojo asmens bankroto administratorė ir neturėjo įgaliojimų veikti jo vardu, atitinkamai ne dėl jos kaltės padidėjo žalos suma. Teisėjų kolegija šiuos atsakovės argumentus laiko pagrįstais.
42. Teisėjų kolegija pažymi, kad civilinėje teisėje galioja visiško žalos atlyginimo principas (CK 6.251 straipsnis) ir nuostata, kad niekas negali praturtėti kito sąskaita (CK 6.237 straipsnis). Tai reiškia, kad žalos turi būti priteisiama tiek, kiek jos padaryta, bet ne daugiau, nei padaryta. Todėl padarytos žalos dydžio nustatymas yra svarbi įrodinėtinai civilinės atsakomybės taikymo sąlyga.
43. Byloje nustatyta, kad darbo ginčų komisijos sprendimais keturiems neteisėtai atleistiems iš darbo darbuotojams priteistas jų vidutinis darbo užmokestis už priverstinės pravaikštos laiką (atitinkamai jiems priteista 1140,02 Eur, 1158,78 Eur, 1187,34 Eur ir 1212,12 Eur), o trečiasis asmuo darbuotojams iš viso sumokėjo 32 886,98 Eur, šios sumos didžiąją dalį sudaro darbuotojams sumokėtas vidutinis darbo užmokestis už delsimą laiką su jais atsiskaityti. Byloje taip pat nustatyta, kad darbo ginčo komisijos sprendimai priimti 2018 m. gegužės 7 d., atsakovė iš trečiojo asmens bankroto administratoriaus pareigų atstatydinta 2018 m. gegužės 24 d. ir paskirtas naujas bankroto administratorius, trečiasis asmuo visiškai atsiskaitė su darbuotojais tik 2019 metais. Taigi, tuo metu, kai turėjo būti vykdomi darbo ginčų komisijos sprendimai, atsakovė jau nebuvo trečiojo asmens bankroto administratorė ir neturėjo įgaliojimų veikti trečiojo asmens vardu ir interesais. Apeliacinės instancijos teismas nesiaikiškina aplinkybių, kodėl trečiasis asmuo taip ilgai delsė atsiskaityti su darbuotojais ir kas šiuo atveju atsakingas už žalos padidėjimą iki 32 886,98 Eur. Nenustačius šių aplinkybių, nėra pagrindo daryti išvadą, kad egzistuoja priežastinis ryšys tarp atsakovės neteisėtų veiksmų ir būtent tokio dydžio žalos, kokia yra išmokėta darbuotojams. Teisėjų kolegija nusprendžia, kad apeliacinės instancijos teismas nevisapusiškai ištyrė bylos faktines aplinkybes, dėl to galimai priėmė neteisėtą ir nepagrįstą sprendimą.
44. Negalima sutikti su kasacinio skundo argumentu, kad šiuo atveju, nustačius kitas deliktinės civilinės atsakomybės sąlygas, pirmosios instancijos teismas teisingai apskaičiavo trečiajam asmeniui priteistino žalos atlyginimo dydį. Iš pirmosios instancijos teismo sprendimo motyvuojamosios dalies matyti, jog teismas nusprendė, kad atsakovė yra atsakinga už tą žalą dalį, kuri susidarė kaip skirtumas tarp mokėtinos darbuotojams sumos, kai darbo ginčų komisijos sprendimais buvo konstatuotas jų neteisėtas atleidimas iš darbo, ir tos sumos, kuri turėjo būti išmokėta, jei darbuotojai būtų buvę atleisti laikantis įstatymų reikalavimų. Tačiau teismo trečiajam asmeniui priteista 1773,20 Eur suma neatspindi tikrojo bankrutuojančiai įmonei padaryto žalos dydžio, nes, minėta, trečiasis asmuo darbuotojams sumokėjo 32 886,98 Eur, ieškovės visą šią sumą laikė trečiajam asmeniui padaryta žala ir, nenustačius visų aplinkybių, lėmusių tokios žalos atsiradimą (nutarties 43 punktas), nebus nustatytas tikrasis žalos dydis ir taip bus pažeistas visiško žalos atlyginimo principas (CK 6.251 straipsnis).
45. Minėta, kad kreditorius neturi teisės reikšti netiesioginį ieškinį, jei skolininkas turi pakankamai turto jo finansiniams reikalavimui patenkinti (nutarties 21 punktas). Atsakovė byloje įrodinėjo, kad trečiasis asmuo turi pakankamai turto (virš 3 mln. Eur vertės) ir, jį realizavus bankroto procese, ieškovių finansiniai reikalavimai gali būti patenkinti, todėl neįrodytas ieškovių, kaip kreditorių, teisių pažeidimas. Teismai netyrė aplinkybių dėl trečiojo asmens turimo turto ir nevertino atsakovės pateiktų įrodymų, kuriais ji įrodinėjo, jog trečiasis asmuo turi pakankamai turto, kad galėtų atsiskaityti su ieškovėmis. Pirmosios instancijos teismas apsirbojo konstatavimu, kad trečiasis asmuo yra nemoki bankrutuojanti įmonė, todėl preziumuojama, jog jis negalės atsiskaityti su kreditoriais. Apeliacinės instancijos teismas nusprendė, kad atsakovės argumentai dėl trečiojo asmens turimo turto neturi teisinės reikšmės nagrinėjamai bylai.
46. Teisėjų kolegija konstatuoja, kad kai bankrutuojančios įmonės vardu netiesioginį ieškinį pareiškė jos kreditorius (kreditoriai), aplinkybė, jog įmonei iškelta bankroto byla ar ji pripažinta bankrutavusia, pati savaime nelemia galimybės neįrodinėti vienos iš netiesioginio ieškinio pareiškimo sąlygų – kad tokio pobūdžio ieškinio kreditorius pareikšti negalės, kai įmonė pati turi pakankamai turto atsiskaityti su kreditoriais. Todėl teismai turėjo išsiaiškinti visas aplinkybes, susijusias su trečiojo asmens turimu turto ir galinybe patenkinti ieškovių finansinius reikalavimus.
47. Apibendrinama išdėstytus argumentus, teisėjų kolegija konstatuoja, kad teismai pažeidė proceso teisės normas, nes netyrė aplinkybių, ar trečiasis asmuo, kurio vardu pareikštas netiesioginis ieškiny, turi turto, kurio pakaktų atsiskaityti su kreditoriais, apeliacinės instancijos teismas tinkamai nenustatė žalos dydžio bei priežastinio ryšio tarp atsakovės neteisėtų veiksmų ir padarytos žalos, todėl galimai priėmė neteisėtus ir nepagrįstus procesinius sprendimus. Kasacinis teismas fakto klausimų nesprensdžia, yra saistomas pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų nustatytų aplinkybių (CPK 353 straipsnio 1 dalis). Teisėjų kolegijos vertinimu, atsižvelgiant į proceso koncentracijos ir ekonomiskumo principus, padarytas proceso teisės normų pažeidimas gali būti pašalintas apeliacinės instancijos teisme, todėl apeliacinės instancijos teismo nutartis naikintina ir byla perduotina nagrinėti iš naujo apeliacine tvarka (CPK 359 straipsnio 1 dalies 5 punktas).

48. Atsakovė UAB „BankromaX“ kasaciniam teisme patyrė 1573 Eur išlaidų už advokato pagalbą; ieškovės UAB „Kontmena“ ir UAB „Krašto projektai ir partneriai“ nepateikė įrodymų, pagrindžiančių jų patirtas bylinėjimosi išlaidas kasaciniam teisme. Bylą gražinus nagrinėti iš naujo apeliacinės instancijos teismui, atsakovės patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimo klausimas paliktinas spresti šiam teismui.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Dalia Vasarienė